

VAD ÄR LAUSANNE?

GÖRAN JANZON

Teol.dr i missionsvetenskap och tidigare
ordförande i Svenska Lausannekommittén
goran.janzon@gmail.com

ABSTRACT ♣ I detta föredrag undersöks Lausannerörelsens framväxt, teologiska grund och historiska utveckling sedan världskongressen för evangelisation i Lausanne 1974. Med utgångspunkt i evangelikalismens kännetecken analyseras rörelsens betydelse för den globala kristenheten, särskilt dess påverkan på missionssyn och ekumeniskt samarbete. Föredraget belyser centrala utvecklingslinjer såsom globaliseringen av evangelikalismen, karismatiska influenser och den amerikanska politiseringens inverkan. Vidare diskuteras *Lausannedeklarationens* långsiktiga inflytande samt Lausanneandan som modell för teologisk samverkan. Översikten bidrar till förståelsen av hur teologisk mångfald kan förenas med en gemensam missionell vision i en global kontext. ♣

INLEDNING

Det finns rörelser och fenomen i den kristna kyrkans historia som är så starkt förknippade med en geografisk ort att ett sådant namn finns med i själva beteckningen. Lausannerörelsen är ett sådant exempel. Det beror på den betydelse som Världskongressen för evangelisation i Lausanne i juli 1974 fick, framför allt bland de evangelikala kristna men även inom den världsvida kyrkan i stort. Dess slutdokument eller deklaration – på engelska *Lausanne Covenant* med en mer uppfostrande språklig innebörd – blev en referens som användes och fortfarande används i vida kretsar. Efter

femtio år finns det anledning att sätta in den ”rörelse” som kongressen utlöste i ett historiskt perspektiv och reflektera över dess betydelse.

HISTORISK BAKGRUND

Eftersom *Lausannedeklarationen* och Lausannerörelsen ofta uppfattas som ett uttryck för evangelikalismen, den evangelikala strömningen inom den kristna kyrkan, vill jag ge en historisk bakgrund till det begreppet.

BEGREPPET EVANGELIKAL

Begreppet *evangelikal* har historiskt och internationellt använts om en kristendomstolkning som formades i de anglosaxiska väckelserörelserna från 1700-talet och framåt. Det engelska språket har dock inte olika ord för evangelisk och evangelikal, utan bara ”evangelical”. Referensen till väckelserörelserna gav en vägledande precisering, liksom en historisk och teologisk referens till den lågkyrkliga delen av den anglikanska kyrkogemenskapen, the Evangelical Party, till skillnad från högkyrklig anglokatolicism och bredkyrklig folkkyrklighet. Det historiska sammanhanget gjorde att begreppet kunde uppfattas i den mer avgränsade innebörden. Det blev lite svårare på andra språk, som till exempel tyska och spanska, där uttrycket *evangeliska kristna* var liktydigt med protestantiska kristna.

När man då inom vissa andra språkområden än det engelska ville tydliggöra att det var den begränsade innebörden som man avsåg började man kring mitten av 1900-talet att direktöversätta det engelska ordet – ”evangelical” blev *evangelikal*.

Evangelikalismen var bärare av det reformatoriska arvet, teologiskt sett främst de bägge grundprinciperna om Skriften allena och frälsning av nåd genom tron på Kristus. Men den karaktäriserades alltså också av något mer som i bred mening fångas in i kontinuiteten med väckelserörelserna.

Till Sverige kom evangelikalismen, om än inte under den beteckningen, genom pietismen och den nyevangeliska rörelsen och lite senare genom helgelseörelsens och frikyrklighetens olika schatteringar. På svenska började ordet evangelikal användas på 1970-talet och begreppet letade

sig in i den kristna vokabulären.¹ Det användes ofta med anknytning till just *Lausannedeklarationen* eller för att markera samhörighet med det internationella sammanhanget.

Den engelske kyrkohistorikern David Bebbington har i en nu klassisk beskrivning ringat in fyra kännetecken för denna evangelikalism: *conversionism* – den personliga omvändelsen och tron som respons på evangeliets ”goda budskap”; *aktivism* – vittnesbörd i liv, ord och handling, som ett naturligt utflöde av omvändelsen; *biblicism* – förhållningssättet till Bibeln som Guds ord och yttersta auktoritet för tro och liv; samt *crucicentrism* – Kristus kors, Guds frälsning genom Jesus Kristus, som den kristna trons kärna.²

AVGRÄNSNINGAR

Ett annat sätt att ringa in evangelikalismen i Lausannerörelsen är att se vad den avgränsar sig mot. Teologiskt intar den nämligen en position mellan en mer fundamentalistisk hållning och ett mer liberalt teologiskt förhållningsätt.

Fundamentalismen var en strömning som formerades främst i USA i början av 1900-talet i kampen mot det som man kallade modernismen eller liberal teologi. Namnet fick den från skriftserien *The Fundamentals* på 1910-talet. Kring 1930 förlorade den här strömningen mycket av sitt inflytande och drog sig tillbaka i mer separatistiska grupper.

I början av 1940-talet kom en bred reaktion mot fundamentalisternas literala bibeltolkning, reserverade hållning mot akademisk forskning, mistänksamhet mot socialt och kulturellt engagemang och separatistiska tendenser. De som stod för reaktionen kallades ny-evangelikaler och knöt an till en tidigare teologiskt konservativ men socialt engagerad och teologiskt reflekterande väckelsekristendom. Det var den här strömningen som

¹ Se Göran Janzon, ”Den evangelikala rörelsen”, *Tro och Liv* 4 (1977), 17–22; och Agne Nordlanders förord i *Budskapet från Lausanne: 8 huvudföredrag vid Världskongressen om evangelisation i Lausanne 1974 och deklarationen vid denna* (Stockholm: EFS-förlaget, 1977), 7–8.

² David W. Bebbington, *Evangelicalism in Modern Britain: A History from the 1730s to the 1980s* (London: Unwin Hayman, 1989), 2–17.

kom att i USA forma den evangelikala rörelsen ”2.0” med portalfigurer som Carl Henry och Billy Graham och sammanhang som National Association of Evangelicals och tidningen *Christianity Today*. Tillsammans med evangelikalismen i England och på andra håll blev den formerande i den senare framväxande Lausannerörelsen.

Positioneringen gentemot en mer liberal teologisk hållning fanns där också under 1940- och 1950-talen men kom att tydligare aktualiseras under 1960-talet, särskilt gällande missionssynen. Det var en tid i avkoloniseringsens kölvatten med en stark och även revolutionär sociopolitisk våg över världen. I en sådan tid blev förstås missionsdebatten intensiv och polariserad. Vi kan bara nämna Kyrkornas världsråds generalförsamling i Uppsala 1968. Skulle kyrkans mission främst vara evangelisation och kyrkobyggnad eller sociopolitisk aktion?

Det rådde en viss villrådighet i den stora mittfåran av evangeliska eller evangelikala kristna. De fanns inom olika konfessioner och samfund, både inom och utanför Kyrkornas världsråd, och i olika historiska och kulturella kontexter. Det förklarar varför det också fanns och finns en rätt stor variation inom den här ”storfamiljen”. En del av den återfinns inom Evangeliska världsalliansen – World Evangelical Alliance (WEA) – med rötter till mitten av 1840-talet och med en nystart från 1951. Men i många delar av världen hade den ännu kring 1970 en svag närvaro och uppfattades inte alltid som representativ för alla evangelikaler.

Därför välkomnades initiativet från den respekterade världsevangelisten Billy Graham att arrangera den stora Lausannekongressen i juli 1974 om det som var deras hjärtefråga, nämligen evangelisation och mission. Den blev en vitamininjektion för hela det globala missionsarbetet, inte minst genom just *Lausannedeklarationen*, med den anglikanske kyrkomannen och teologen John Stott som huvudarkitekt, och genom den ”nätverksrörelse” som följde.

LAUSANNERÖRELSEN

I första delen av boken *Goda nyheter för hela världen: 50 år med Lausannedeklarationen* har jag skrivit en historisk översikt över Lausanne-

rörelsen.³ Den innefattar först dess kongresser i Lausanne 1974, Manila 1989 och Kapstaden 2010 och den då framtida Lausanne IV i Seoul, som genomfördes hösten 2024, därefter väsentliga inslag i den internationella Lausannekommitténs arbete genom arbetsgrupper och konsultationer och sist det svenska mottagandet och dess uttryck i och genom Svenska Lausannekommittén från 1976 och dess fortsättning från 2001 i Svenska Evangeliska Alliansen (SEA).

Eftersom en sådan allmän historisk översikt redan finns skriven på svenska, vill jag här lyfta fram dels några allmänna utvecklingslinjer som har betydelse för Lausannerörelsen, dels några inslag i *Lausannedeklarationen* som fått stor betydelse för missionssynen och missionsarbetet i den globala evangeliska kristenheten under de gångna 50 åren.

NÅGRA ALLMÄNA UTVECKLINGSLINJER

Jag ser åtminstone tre utvecklingslinjer från 1970-talet in i nutid som är relevanta för en reflektion över Lausannerörelsen under de femtio åren och inför framtiden. De representerar både kontinuitet och förändring och innehåller samtidigt frön till möjliga konfliktpunkter.

EVANGELIKALISMENS GLOBALISERING

Under 1900-talet växte den kristna kyrkan globalt både i geografisk utbredning och i antal kristna, med en tydlig tyngdpunktsförskjutning mot Syd. En stor andel av denna tillväxt utgörs av kyrkor, samfund och rörelser som kan definieras som evangelikal. Lausannekongressens deltagare speglade till viss grad denna utveckling.

³ Göran Janzon, "Lausannerörelsens kongresser från 1974 till 2024", i *Goda nyheter för hela världen: 50 år med Lausannedeklarationen*, redigerad av Olof Edsinger och Göran Janzon (Örebro: Libris, 2024), 19–36; idem, "Den internationella Lausannerörelsen", i Edsinger och Janzon, *Goda nyheter*, 37–52; idem, "Svenska Lausannekommittén 1967–2000", i Edsinger och Janzon, *Goda nyheter*, 53–64. För en utförligare beskrivning och analys av Lausannerörelsen, se Margunn Serigstad Dahle, Lars Dahle och Knud Jorgensen, red., *The Lausanne Movement: A Range of Perspectives* (Regnum Edinburgh Centenary Series, 22; Oxford: Regnum Books International, 2014).

Trots att några talare från det globala Syd fick ett starkt genomslag,⁴ var dock den västerländska dominansen påtaglig i antal deltagare, bland talare och när det gällde vilka frågor som fokuserades och hur. Det ledde bland annat till att 400 av deltagarna i Lausanne skrev under dokumentet ”Theology and Implications of Radical Discipleship”, ibland kallat en alternativ Lausannedeklaration. Det är intressant att notera att John Stott själv skrev under det och såg till att det kom med i den officiella rapportboken.⁵ Han kände personligen många av de drivande bakom detta dokument från sitt engagemang i International Fellowship of Evangelical Students (IFES) och sympatiserade med de radikala perspektiv som de lyfte fram.⁶

Men den här västerländska dominansen har sedan successivt förändrats. Det kunde märkas redan 1976 i boken *The New Face of Evangelicalism* med latinamerikanen René Padilla som redaktör.⁷ *Lausannedeklarationens* femton punkter togs som utgångspunkt för ett nytänkande utifrån bibliska perspektiv på gudsrikestanken och ett radikalt lärjungaskap. Två tredjedelar av författarna var från Syd eller verksamma där.

Den här utvecklingslinjen gav tydliga avtryck under den följande tiden, inte minst i den tredje Lausannekongressen i Kapstaden 2010, där en majoritet av deltagarna var från det globala Syd, och i dokumentet *Kapstadsöverenskommelsen*,⁸ med anglikanen Christopher Wright som huvudarkitekt. Den står för kontinuitet i de teologiska grundfrågorna

⁴ Se till exempel René Padillas och Samuel Escobars föredrag i *Budskapet från Lausanne*, 100–129, 153–179.

⁵ ”Theology and Implications of Radical Discipleship”, i *Let the Earth Hear His Voice: International Congress on World Evangelization Lausanne, Switzerland – Official Reference Volume*, redigerad av J. D. Douglas (Minneapolis: World Wide Publications, 1975), 1294–1296. Kan läsas online: <https://lausanne.org/wp-content/uploads/2007/06/1294.pdf>.

⁶ Se Hannes Wiher, ”Le Mouvement de Lausanne fête son cinquantenaire”, *Théologie évangélique* 23/1 (2024), 100. Online: https://missiologie.net/wp-content/uploads/2024/08/ME_12-1-2024-final.pdf

⁷ C. René Padilla, red., *The New Face of Evangelicalism: An International Symposium on the Lausanne Covenant* (London: Hodder and Stoughton, 1976). Bokens förord är skrivet av John Stott.

⁸ Mats Wall (övers.), *Cape Town Commitment: Kapstadsöverenskommelsen* (Stockholm: SEA, 2011). Online: https://www.sea.nu/wp-content/uploads/2018/08/Cape_Town_Commitment_sve_nsk_version.pdf. Sidhänvisningar i denna artikel är till den tryckta versionen.

men lika tydligt för förändring eller fördjupning och breddning i hur kyrkans missionsuppdrag i världen idag förstås.

Samma utveckling har för övrigt skett också inom Evangeliska världsaliansen. I den här globaliseringen i bägge sammanhangen finns förstås även en del frön till konflikt med vissa starka aktörer i Väst.

DEN KARISMATISKA EXPLOSIONEN

Efter den tidiga pingstväckelsens framväxt i början av 1900-talet kom den karismatiska väckelsen och dess förgreningar i neo-karismatiska rörelser att från 1960-talet få en ingång i de så kallade historiska kyrkorna. Historiskt fanns länge i en del länder en spänning mellan evangelikalism och pentekostalism. Så var fallet till exempel i Tyskland. Den spänningen adresserades medvetet i Lausannerörelsen och även i Evangeliska världsaliansen. En konsultation i Oslo 1985 om Andens roll i evangelisationen och i synnerhet Manilakongressen 1989 blev ett genombrott för karismatiska kristnas delaktighet i Lausannerörelsen och en ömsesidig respekt mellan icke-karismatiker och karismatiker.⁹ En starkt bidragande faktor har här varit det faktum att en betydande del av evangelikalismens tillväxt i Syd har skett i och genom kyrkor som oberoende av konfessionell tradition har fått en påtaglig karismatisk inriktning.

Kontinuiteten innebär att alla kan omfatta *Lausannedeklarationens* punkt 14 (den helige Andes kraft) som en gemensam plattform. Förändringen över tid kan ses i den framväxande respekten för varandras olika karismatiska uttryckssätt. En påtaglig konfliktpunkt finns däremot i förhållande till en del neo-karismatiska rörelers framgångsteologi (eng. "Health & Wealth"), demonologi och ledarsyn, som uttryckligen kritiseras i *Kapstadsöverenskommelsen* (del 2, V.5). Dessa rörelers företrädare är sällan med i de globala evangelikala sammanhangen, men det finns ett inflytande från dem i vissa kyrkor och det kan innehålla frön till konflikt.

⁹ Se David F. Wells, *God the Evangelist: How the Holy Spirit Works to Bring Men and Women to Faith* (Grand Rapids: Eerdmans, 1987), som bygger på Oslokonsultationen 1985, och Peter Halldorf, "Kreativa spänningar i Manila", i *Till hela världen – på Kristi sätt*, redigerad av Göran Janzon och Walter Persson (Uppsala: Svenska Missionsrådet, 1990), 156–157.

En annan konfliktpunkt går tillbaka till hur man ska förstå *Lausannedeklarationens* ord i punkt 12 om ”en andlig kamp mot onda andemakter” för vilken vi behöver ”Guds vapenrustning för att kunna kämpa denna strid med sanningens och bönens andliga vapen”. Diskussionen har inte minst gällt en del kontroversiella aspekter inom den strömning som lyft fram ”en andlig krigföring” (eng. ”spiritual warfare”). Det avspeglades i konsultationen i Nairobi år 2000 med temat *Deliver Us from Evil: An Uneasy Frontier in Christian Mission* som också var titeln på den omfattande rapporten.¹⁰ Den norske teologen Tormod Engelsen sammanfattade konsultationen i en kortare rapport, *Spiritual Conflict in Today's Mission*.¹¹ I båda skrifterna finns det drygt tiosidiga ”Consultation Statement” som innehåller gemensamma teologiska övertygelser, beskrivning av olika praxis, en del varningar, områden där det inte råder samsyn och en del frågeställningar där det behövs fortsatt bearbetning.

”THE AMERICAN TURN”

Med ”the American Turn” avser jag den utveckling som skett i USA under de senaste decennierna och hur den kopplats till begreppet evangelikal, inte minst i medias spegling och kommentarer. Vid tidskriften *Nodus* sommarakademi i augusti hade Pekka Møllergård och jag ett seminarie-samtal på temat ”Är begreppet evangelikal fortfarande gångbart?”. Huvudorsaken till den frågan stavas förstås Trump – i vid mening, det vill säga begreppets användning om hans väljarbas och därmed även om den nationalistiska högerkristendomen. I relation till detta vill jag bara framhålla några förhållanden som inte ofta kommer fram i medias rapportering.

¹⁰ Scott Moreau, et al., red., *Deliver Us from Evil: An Uneasy Frontier in Christian Mission* (Marc World Vision Publications, with Lausanne Committee for World Evangelization & Association of Evangelicals in Africa, 2002).

¹¹ Tormod Engelsen, *Spiritual Conflict in Today's Mission: A Report from the Consultation on "Deliver Us from Evil"* (Lausanne Occasional Paper, 29; Lausanne Committee for World Evangelization, 2001). Online: <https://lausanne.org/occasional-paper/spiritual-conflict-todays-mission-lop-29>.

I de många undersökningarna i USA är det allt tydligare att kategorin evangelikal blivit mer en sociologisk/ideologisk än en teologisk/kyrklig kategori. Ett skäl är att många sådana undersökningar bygger på en självvärdering och många kryssar i evangelikal därför att de kommit att uppfatta begreppet som en beskrivning av deras ideologi snarare än som en beskrivning av en identitet på teologisk grund. Det innebär att de höga procenttalen för evangelikala inkluderar många som inte har en profilerad tro eller nästan aldrig går i kyrkan. Begreppet motsvarar därför snarast något i stil med vad vi skulle kalla "kulturkristna" eller med ett uttryck myntat i USA, "evangelicals in name only". Det finns alltså en statistisk osäkerhet här, men det är förstås ändå så att Trump har ett starkt stöd bland republikanska "evangelikaler".

En annan aspekt av olika medias rapportering från den amerikanska scenen är att många uttalanden från "evangelikaler" som stöder Trump kommer från personer inom två historiska strömningar vars tillhörighet till den egentliga evangelikala strömningen i USA är ytterst tveksam. Den första gruppen utgörs av företrädare för den fundamentalism som evangelikalismen vanligen avgränsar sig mot. Den andra utgörs av företrädare för den tidigare nämnda neo-karismatiska framgångsteologin som anslutit sig till en agenda för en konservativ samhällspåverkan enligt dominionideologin, där man söker makt över olika områden eller sfärer av samhället.¹² Personer från dessa två strömningar är i alla fall ytterst marginellt företrädare inom den internationella Lausannerörelsen.

Det är förstaeligt att frågan om begreppet evangelikal fortfarande är gångbart ställs i USA, men den ställs alltså även i Sverige. Vid revideringen 2020 av dokumentet *Evangeliska Frikyrkans tro och självförståelse* gjordes därför följande tillägg i avsnittet om en evangelikal teologisk profil: "Ibland sammankopplas begreppet evangelikal med en för oss problematisk ideologisk och politisk agenda som inte kännetecknar den världsvida

¹² Se Pekka Møllergård, *Hur kunde det gå så långt? En essä om trumpismen och den nya bögerkristendomen* (Malmö: Spricka, 2022), 163–176. Se vidare Mikael Stenhammar, "Missionera, konsumera och dominera: Kyrkans profetiska uppdrag enligt dominionteologin", *HYBRID* 3 (2025), 172–220.

evangelikala rörelsen”.¹³ Den sista delen av satsen anger att EFK ger det globala perspektivet större betydelse än influenserna från USA. Något annat vore svårt att få gehör för hos många partnersamfund i Syd.

Mot den här bakgrunden är det intressant att lägga märke till att tidningen *Dagen* både i ledare och i andra artiklar på senare tid börjat använda begreppet ”Lausanneevangeliker”.¹⁴

NÅGRA MISSIOLOGISKA UTVECKLINGSLINJER

Jag ska nu lyfta fram fyra inslag i *Lausannedeklarationen* som fått stor betydelse för missionssynen och missionsarbetet världen över under de gångna 50 åren. Andra skulle kanske välja andra punkter, men här är mitt urval.

DE GODA NYHETERNA

Övertygelsen att ”Guds uppenbarelse i Kristus och Skriften” har universell giltighet är grundläggande för *Lausannedeklarationen* (punkt 2). De goda nyheterna för hela världen bygger, som *Manilamanifestet* från 1989 sammanfattar det, på ”Guds radikala diagnos” av människans belägenhet utlämnad åt sig själv och ”hans lika radikala botemedel” som innefattar försoning med Gud genom omvändelse och tro på den han har sänt till människans räddning. Det finns inte några ”alternativa evangelier”.¹⁵ Lausannedokumentet avvisar därför varje form av relativism och pluralism som skulle innebära ”att Kristus talar på ett likvärdigt sätt” genom ”all religion och andlighet” (punkt 3). Därför är Guds kyrka kallad att vittna om och erbjuda evangeliet om frälsningen i Jesus Kristus åt alla, och särskilt åt dem som inte alls nåtts än av detta budskap.

¹³ *Evangeliska Frikyrkans tro och självförståelse* (Örebro: EFK, 2021), 7. Online: <https://www.efk.se/om-oss/vad-tror-efk/efks-tro-och-sjalfvorstaelse.html>.

¹⁴ Sedan 1990 utgör *Lausannedeklarationen* (tillsammans med Publicistklubbens regler) tidningen *Dagens* ”grunddokument” (se Janzon och Edsinger, *Goda nyheter för hela världen*, 29).

¹⁵ *Manilamanifestet* A.1. i Appendix B, online: <https://lausanne.org/sv/statement/manilamani-festet>; Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 109.

I Manila 1989 kunde en viss förändring skönjas, inte i den grundläggande religionsteologin men i förhållningssätt, till exempel i Colin Chapmans plenarföredrag.¹⁶ Den frågan får sedan ett visst utrymme i *Kapstadsöverenskommelsen*, under rubriken ”Vi vill leva ut Kristi kärlek bland människor av andra trosuppfattningar”.¹⁷ Från min utsiktspunkt ser jag inte någon konflikt inom Lausannerörelsen i den här frågan, men däremot både med det sekulära samhället och med den strömning av så kallad pluralistisk religionsteologi som finns inom kristenheten.

HELHETSSYN PÅ MISSION

Från början av 1900-talet utvecklades i en del av den evangeliska kristenheten en försvävning av synen på kyrkans mission som innebar att den huvudsakligen uppfattades som evangelisation. Hos en del fanns det en eskatologisk drivkraft till detta. De menade att Jesus snara återkomst inte ger oss tid till annat än att vinna så många ”själar” som möjligt från ”rivningskåken” jorden till himlen. Men där fanns också en reaktion mot en rätt inomvärldslig syn på Guds rike i mer liberala kretsar, som ofta kallades det sociala evangeliet. Motsättningen mellan de här olika grupperna inom kristenheten blev stark och levde kvar in på 1960- och 1970-talen.

Genom att i punkterna 4 och 5 av *Lausannedeklarationen* markera vikten av både evangelisation och kristet socialt ansvar inom kyrkans uppdrag i världen kunde man innefatta både företrädarna för till exempel vikten av att nå ut till ännu onådade folkgrupper – med företrädare som Ralph Winter – och de som förespråkade en tydligare inriktning på att också verka för rättvisa, försoning och fred i samhället – med företrädare som Samuel Escobar – och undvika att de här dimensionerna spelades ut mot varandra.¹⁸ Men deklarationen var aningen svag i att få ihop detta i

¹⁶ Colin Chapman, ”Utmaningen från andra religioner”, i Janzon och Persson, *Till hela världen*, 83–93.

¹⁷ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 59–65 (del 2, III).

¹⁸ Se Ralph Winters och Samuel Escobars respektive föredrag i *Budskapet från Lausanne*, 130–152, 153–179. Strategier för att nå onådade folkgrupper med evangeliet var huvudtema för en

en teologiskt väl motiverad helhetssyn. Därför kunde en del fortsätta att tala om evangeliskt och socialt i missionen, som om det sociala inte var evangeliskt, även om det kunde motiveras för enskilda kristna utifrån skapelseuppdraget.

Frågan blev därför föremål för en konsultation 1982. I rapporten därifrån beskrivs de bägge dimensionerna av mission som frukter av samma evangelium om Guds rike. De hör samman som "partners" eller som "tvillingar" som har kärleken som "moder".¹⁹ Mötet med Guds kärlek leder oss till att vilja både berätta om Guds kärlek i Jesus Kristus och betjäna våra medmänniskor i omsorg och gärningar som präglas av barmhärtighet och rättvisa. Alltså: mission i liv, ord och handling. Enskilda individer och grupper kan ha olika kallelse och tyngdpunkt i vittnesbörd och tjänst, men församlingen och kyrkan som helhet behöver stå för och ge uttryck för helhetssynen.

På 1990-talet började begreppet *missionell* användas för att komma från den mer snäva förståelsen av församlingens eller kyrkans mission. Det innebär också att begreppet mission inte bara syftar på internationell mission utan även på mission i närmiljön och inom det egna landet och även där ofta över olika kulturella gränser. Alltså: mission i liv, ord och handling – i evangelisation och socialt/diakonalt ansvar – i varje församlings "Jerusalem", "Samaritanien" och "jordens yttersta gräns" (Apg 1:8). Med inspiration från Latinamerika och en deklaration från Mikanätverket 2001 kallas en sådan mission nu allt oftare för "integral mission".

Under 1990-talet kom själva Lausannerörelsen att försvagas av en sidorörelse, "AD 2000 and Beyond"-rörelsen, som initierades kort före kongressen i Manila – med företrädare som Luis Bush. Syftet var att kraftsamla för att nå målet "en församling i varje folkgrupp" till millen-

konsultation 1980 i Pattaya, Thailand. Jag belyser och diskuterar detta i "Hur skall de höra?", i *Nåd för onådade: Missionsperspektiv från Melbourne och Pattaya*, redigerad av Kjell Ove Nilsson (Stockholm: Gummessons, 1981), 55–67.

¹⁹ John R. W. Stott, red., *Evangelism and Social Responsibility: An Evangelical Commitment* (Lausanne Occasional Paper, 21; Exeter: Paternoster, 1982), 21–24. Online: <https://lausanne.org/occasional-paper/lop-21>.

nieskiftet. När rörelsen upplöstes 2001 kunde Lausannerörelsen få en ny energi som ledde fram till kongressen i Kapstaden 2010.

Den tydliga förändring jag kan se över tid är att även om olika företrädare fokuserar på olika sidor av det spektrum som finns i *Lausannedeklarationens* punkter 4 och 5, så bejakas alltmer vikten av en helhetssyn för församlingen som helhet. Den möjliga konfliktpunkten ligger i spänningen mellan att förankra samhällsansvar och det socio-politiska engagemanget hos den enskilde utifrån skapelseperspektivet eller hos församlingen/kyrkan som bärare av en gudsrikesvision med ”politiska” dimensioner.

Men i stort har Lausannerörelsen förblivit enad i övertygelsen att Guds mission tar sig uttryck i ”kallelsen till hela kyrkan att förmedla hela evangeliet till hela världen”.²⁰

DEN MÄNSKLIGA KULTUREN I DESS MÅNGFALD

Ett av de teman som Lausannekongressen med kraft förde upp på den evangelikala agendan var evangeliet och kulturen. Evangeliets budskap har universell giltighet men samtidigt bryts det genom den mänskliga kulturen i all dess mångfald. Detta avspeglas i *Lausannedeklarationens* andra punkt samtidigt som den i punkt 10 lyfter fram kritiken mot att missionen alltför ofta, tillsammans med evangeliet, exporterat en främmande kultur. Den här frågan ledde vidare till en viktig konsultation 1978 som bearbetade kulturens roll i uppenbarelsen, i tolkningen och i kommunikationen av evangeliet och i mottagarnas respons i omvändelse, livsstil och församlingsbyggande.²¹

Kulturfrågan och nödvändigheten av kontextualisering sattes definitivt på den evangeliska missionskartan, inte minst av sådana missionsantropologer som Paul Hiebert. Det här har kallats ”the cultural turn of Lausanne”. Bilden av evangeliet som en mångfasetterad diamant, där oli-

²⁰ Denna slogan var ett led i temat för kongressen i Manila.

²¹ Lausannekommittén, *Mission och kultur: Rapport från Willowbank* (Örebro: Bokförlaget Libris, 1980).

ka aspekter av frälsningen appellerar på olika sätt till människor i olika kulturer blev viktig inte minst för den växande kyrkan i det globala Syd. I den här utvecklingen kan vi se både kontinuitet och förändring och det fanns behov av en ny konsultation 1997 med temat "Gospel Contextualisation Revisited" som tog upp kriterier och gränser för kontextualiseringsprocessen. Kanske finns där också frön till konflikt i den fortsatta diskussionen om kontextuell hermeneutik?

LAUSANNEANDAN

Lausannedeklarationen präglas av det som kom att kallas Lausanneandan. Uttrycket myntades av Billy Graham i hans inledande tal på kongressen 1974, som en förhoppning om att en ny *koinonia* eller gemenskap skulle utvecklas bland evangelikaler världen över trots olika synsätt och övertygelser i en del frågor.²² I en återblick 1984 skriver John Stott att en sådan anda förutsätter att man möts ansikte mot ansikte, anstränger sig för att förstå varandra och modifierar stereotypa bilder av varandra, så att man kan växa i ömsesidig respekt och delad övertygelse.²³ Och det var just det som skedde vid Lausannekongressen. Dess inslag av öppenhet, själv-rannsakan och vilja till samverkan fick stor betydelse för den fortsatta utvecklingen.

I den andan tillsattes till exempel en kommission 1980 för att söka en konstruktiv väg framåt i de ibland spänningsfyllda relationerna mellan å ena sidan kyrkor, samfund och församlingar och å andra sidan missionsorganisationer och parakyrkliga rörelser. Dess rapport bidrog till själv-rannsakan, nyansering och ökad förståelse för varandra.²⁴

I samma anda fortsattes bearbetningen av viktiga missionsfrågor i en lång rad konsultationer. En del av dem genomfördes tillsammans med

²² Billy Graham, "Why Lausanne?", i Douglas, *Let the Earth*, 22–36 (34). Online: <https://lausanne.org/wp-content/uploads/2007/06/0022.pdf>.

²³ John R. W. Stott, "Ten Years Later: The Lausanne Covenant", i *The Future of World Evangelization*, redigerad av Edward Dayton och Samuel Wilson (Monrovia: MARC, 1984), 65.

²⁴ Anna-Karin Naylor (övers.), *Sida vid sida för evangeliet: Om relationer mellan kyrkor och parakyrkliga rörelser* (Örebro: Libris, 1990).

Evangeliska världsalliansen, som till exempel konsultationen om förhållandet mellan evangelisation och socialt ansvar, som jag berörde tidigare, men också flera andra.

Lausanneandan uteslöt och utesluter inte debatt och skilda betoningar och ståndpunkter. Så visst, *Lausannedeklarationen* och andra dokument utgör förstås en syntes och ibland även en kompromiss mellan olika synsätt. Men det som många uppfattar som avgörande är den samsyn i det väsentliga som finns där i det som kan utmejslas som dess grundsyn. Detta har tillsammans med Lausanneandan väckt gensvar och respekt även inom andra delar av den ”allmänneliga kyrkan”.²⁵

NUTID OCH FRAMTID

Den fjärde Lausannekongressen hölls nyligen i Seoul, Korea. Kongressen planerades utifrån en fyrfaldig vision: (1) evangeliet till alla människor; (2) församlingar för alla folk och platser; (3) kristuslika ledare för alla församlingar och sektorer; (4) gudsrikesinflytande i varje sfär av samhället. En omfattande global rapport om nya utmaningar och möjligheter för det kristna missionsuppdraget fanns framtagen i förväg genom en omfattande process. Till kongressen presenterades ett utkast till ett *Seoul Statement*, som tagits fram av rörelsens teologiska arbetsgrupp, som komplement till tidigare deklARATIONER. Efter debatt och synpunkter ska den slutredigeras av en därtill utsedd grupp.

Jag var inte i Seoul och kan inte ännu bedöma vilka inslag i kongressen som kommer att få störst betydelse. Min förhoppning är att deltemat ”Reflecting Christ in the Workplace” kommer att leda till en fördjupning av missionsförståelsen i en missionell riktning. Det involverar i alla fall de 99 % av alla kristna som inte är anställda av församlingar, samfund, och kristna organisationer!

²⁵ Detta noteras särskilt i en retrospektiv analys av Agne Nordlander, ”Från Lausanne till Manila”, i Janzon och Persson, *Till hela världen*, 72.

LAUSANNERÖRELSEN SOM EN ELLIPS MED TVÅ POLER?

I rapportboken efter Manilakongressen beskrev jag rörelsen som en ellips med två komplementära poler. Polerna var tydligt representerade och mellan dem uppstod för det mesta en skapande och fruktbar spänning (se Figur 1 på nästa sida).²⁶

I relation till deltemat "Förkunna Kristus" fanns då både en övertygelse om det unika i Kristus som enda vägen till frälsning och en självrannsakan inför de egna attityderna och metoderna i evangelisation.

I relation till deltemat "Hela kyrkan" poängterades både pastorers och lekfolks ansvar i evangelisation, både västerländsk mission och missionerande kyrkor i tredje världen och både kyrkor/samfunds och parakyrkliga organisationers arbete, liksom betydelsen av en öppen och tålmodig dialog mellan "ekumeniskt och evangeliskt" som två cirklar som går in i varandra.

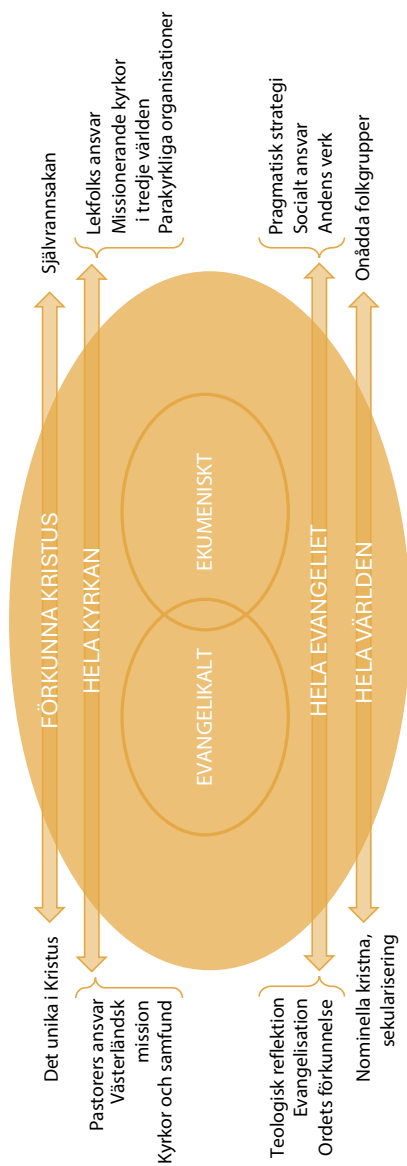
I relation till deltemat "Hela evangeliet" fanns en kreativ spänning mellan teologisk reflektion och pragmatisk strategi, mellan evangelisation och socialt ansvar och mellan Ordets förkunnelse och Andens verk.

Deltemat "Hela världen" inrymde å ena sidan västerlandet som missionsfält med nominella kristna såväl som sekulariserade och å andra sidan så kallade onådda etniska folkgrupper.

Kanske den här bilden av ellipsen och de komplementära polerna eller fokuspunkterna fortfarande är giltig med avseende på hela Lausanne-rörelsen? Hur som helst, med dessa poler inom ramen för en gemensam grundsyn verkar Lausannerörelsen nu sikta på att fortsatt fylla sin "mission" i kyrkans mission, att inspirera och bistå den kristna kyrkan till att fullfölja sitt uppdrag i Guds mission. Det kan ske, som det uttrycks i *Kapstadsöverenskommelsen*, när "vi överlåter oss till att integrerat och dynamiskt bedriva alla aspekter av mission som Gud kallar sin kyrka till".²⁷

²⁶ Göran Janzon, "Manilakongressen – en ellips med två poler", i Janzon och Persson, *Till hela världen*, 76–81.

²⁷ Wall, *Kapstadsöverenskommelsen*, 42 (del 1, 10).



Figur 1: *En ellips med två poler*